

'Europa in crisis'

Het Centraal Planbureau over schulden en de toekomst van de eurozone.

Alle literatuurverwijzingen:

Verder lezen Hoofdstuk 1: "Prijs de dag niet voor het avond is"

André Szász, 1999, 'The Road to European Monetary Union', New York, St. Martin's Press Inc.
Een prachtige historische terugblik op de totstandkoming van de Europese Monetaire Unie.

Lars Jonung, 2009, '[Lessons from the Nordic Financial Crisis](#)', *The Great Financial Crisis in Finland and Sweden: The Nordic Experience of Financial Liberalization*, edited by Lars Jonung, Jaakko Kiander and Pentti Vartia, Edward Elgar.
De lessen uit de Scandinavische bankencrisis rond 1991.

Barry Eichengreen, 1992, '[Should the Maastricht treaty be saved](#)', Princeton Studies in International Finance, nr. 74.
Een vroeg overzicht van de belangrijkste risico's van het Verdrag van Maastricht.

David Folkerts-Landau, Peter M. Garber, 1992, '[The European Central Bank: A Bank or a Monetary Policy Rule](#)', NBER Working Papers 4017.
Welke gevolgen heeft de integratie van financiële markten voor het toezicht op banken?

Lans Bovenberg en Andre de Jong, 1996, '[De EMU: het hoe en waarom](#)', *ESB*, nr. 4057, pp. 420.
Oude CPB-studie naar de institutionele gebreken van de voorgestelde EMU.

Kash Mansori, 2011, '[What Really Caused the Eurozone Crisis? \(Part 1\)](#)', The Street Light blog.
Een scherpe blog: de oorzaak van de crisis ligt niet alleen bij uit de overheidsbegroting van de perifere eurolanden.

Verder lezen Hoofdstuk 2: "Made in Europe"

Philippe Aghion en Rachel Griffith, 2005, '[Competition and Growth](#)', MIT Press.

Een toegankelijke beschrijving van de effecten van meer concurrentie op productiviteit en innovatie, zowel theoretisch als empirisch.

Committee for the Study of Economic and Monetary Union, 1989, '[Report on economic and monetary union in the European Community](#)', (Delors-rapport).

Het centrale beleidsdocument voor de vorming van de EMU en de euro.

CPB/SCP, 2006, '[Marktplaats Europa, vijftig jaar publieke opinie en marktintegratie in de Europese Unie](#)', Europese Verkenning 5.

De ontwikkeling van de interne markt en de effecten daarvan op de markten voor goederen en diensten en voor personen en kapitaal.

Bas Straathof, Gert-Jan Linders, Arjan Lejour en Jan Möhlmann, 2008, '[The internal market and the Dutch Economy: implications for trade and economic growth](#)', CPB Document 168.

Berekening van het voordeel van de interne markt.

Mancur Olson, 1982, 'The Rise and Decline of Nations: Economic Growth, Stagflation, and Social Rigidities', New Haven: Yale University Press.

Klassieker: het ontstaan van belangengroepen en hun effect op de economische groei.

Philippe Aghion, Richard Blundell, Rachel Griffith, Peter Howitt en Susanne Prantl, 2004, '[Entry and Productivity Growth, Evidence from Microlevel Panel Data](#)', Journal of European Economic Association 2 (2–3): 265–276.

Dit is het wetenschappelijke artikel waarin aangetoond wordt dat de economische hervormingen in Engeland en het interne markt programma van de EU tot veel meer concurrentie en productiviteitsgroei in de Britse industrie heeft geleid.

Harald Badinger, 2005, '[Growth Effects of Economic Integration: Evidence from the EU Member States \(1950-2000\)](#)', Review of World Economics/Weltwirtschaftliches Archiv, vol. 141, no. 1, pp. 50-78.

In dit artikel wordt aangetoond dat de voordelen van economische integratie voor de meeste Europese landen erg groot zijn.

Richard Blundell, Rachel Griffith en John van Reenen, 1999, '[Market Share, Market Value and Innovation in a Panel of British Manufacturing Firms](#)', Review of Economic Studies, Vol.66, no.4, 1999.

Deze auteurs laten zien dat meer concurrentie over het algemeen ook tot meer innovatie leidt voor een steekproef van Britse bedrijven.

Tito Boeri en Herbert Brücker (2005), '[Why are Europeans so tough on migrants?](#)', Economic Policy, jaargang. 44, p. 629-704.

Dit is een illustratie dat migratie binnen Europa tot beperkte welvaartswinsten kan leiden.

Roland de Bruijn, Henk Kox en Arjan Lejour, 2008, '[Economic Benefits of an Integrated European Market for Services](#)', Journal of Policy Modeling, vol. 30, no. 2, pp. 301-319.

Een CPB analyse dat de invoering van de Dienstenrichtlijn tot fors meer intra-EU handel en investeringen kan leiden.

Egger, P. en M. Pfaffermayr (2004a), '[Foreign Direct Investment and European Integration in the 1990s](#)'. In: *World Economy*, jg. 27, nr. 1, p. 99-110.

Een voorbeeld van een economische analyse die laat zien dat het vrij verkeer van kapitaal in Europa tot een hoger inkomen heeft geleid.

ELFAA (European Low Fares Airlines Association), 2004, '[Liberalisation of European Air Transport](#)'.

Dit document beschrijft de liberaliseringstappen van de Europese Commissie in de jaren negentig voor de luchtvaart.

Europese Commissie (1988), 'Europe 1992, The overall challenge'. Brussel: Europese Commissie Communication (Communication sec(88) 524 final).

Het Europese beleidsdocument over de stappen van het interne markt programma dat tot een voltooide interne markt in 1992 moet leiden.

Europese Commissie, 2002, 'The Macroeconomic Effects of the Single Market Programme after ten Years'.

Een analyse van de Europese Commissie dat het interne markt programma in 1992 tot meer inkomen en werkgelegenheid heeft geleid.

Europese Commissie, 2006, 'Amended Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Services in the Internal Market', Document Com (2006) 160 Final, Brussels.

Het herziene commissievoorstel over de Dienstenrichtlijn.

Jeffrey Frankel en David Romer, 1999, 'Does Trade Cause Growth?', *The American Economic Review*, vol. 89, no. 3, pp. 379-399.

Een klassieke analyse over de empirische relatie tussen de openheid van een economie en economische groei.

London School of Economics (2002), '[Quantification of the Macroeconomic Impact of Integration of EU Financial Markets](#)'.

Een voorbeeld van een analyse van de integratie van financiële markten en de positieve gevolgen op inkomen.

Gregory Mankiw, David Romer and David Weil, 1992, '[A Contribution to the Empirics of Economic Growth](#)', Quarterly Journal of Economics, vol. 107, no. 2, pp. 407-437.

Een klassieke empirische wetenschappelijke analyse over de determinanten van economische groei.

Gianmarco Ottaviano, Daria Taglioni en Filippo Mauro, 2009, '[The euro and the competitiveness of European firms](#)', Economic Policy: 5-53.

Deze auteurs concluderen dat bedrijven meer concurrerend zijn geworden als gevolg van de gemeenschappelijke munt.

Klaas Pel, 2003, '[Prijsvechten en netwerken in de Europese Luchtvaart](#)', Economische Statistische Berichten nr 4404, 23 mei.

Dit artikel beschrijft de ontwikkelingen in de Europese luchtvaart en vooral de rol van prijsvechters.

Jacques Pelkmans, 2010, 'European Integration: Methods and Economic Analysis', Longman (derde druk).

Een standaard tekstboek over geschiedenis van Europese integratie met een economische analyse.

Lars-Hendrik Röller, 2011, '[Challenges in EU Competition Policy](#)', Empirica 38: 287-314.

De auteur geeft een mooi overzicht het het Europese mededingingsbeleid en de uitdagingen waarvoor dit beleid staat de komende tijd.

Andre Sapir e.a. (2004), 'An Agenda for a Growing Europe: the Sapir Report', Oxford University Press.

De bekende publicatie van Andre Sapir en een aantal collega's over de oorzaken van de mislukte Lissabon strategie sinds 2000. Het biedt ook een aantal suggesties voor verbeteringen.

Andre Szasz, 1999, 'The Road to European Monetary Union', Palgrave MacMillan.

Deze oud-directeur van DNB geeft een interessant doorkijkje in de beleidsvoorbereiding van de introductie van de euro.

Margaret Thatcher, '[Speech to the College of Europe \("The Bruges Speech"\)](#)'.

Dit is de bekende speech van premier Thatcher, waarin ze de onafhankelijke positie van het Verenigd Koninkrijk claimt en geen Europese inmenging duldt op het terrein van arbeidsrechten en sociale rechten.

Jan Tinbergen, 1962, 'Shaping the World Economy', The Twentieth Century Fund, New York.

Een verwijzing naar het originele werk van Nobelprijswinnaar Jan Tinbergen met het graviteitsmodel.

Verder lezen Hoofdstuk 3: "De baten van de euro"

Europese Commissie, 1990, '[One market one money, An evaluation of the potential benefits and costs of forming an economic and monetary union](#)', European Economy 44 (Emerson rapport).

De (ex ante) standaardanalyse over de voor- en nadelen van de euro uitgevoerd tijdens de discussie over de EMU.

Andrew K. Rose, 2011, '[Exchange Rate Regimes in the Modern Era: Fixed, Floating, and Flaky](#)',

Journal of Economic Literature, vol. 49 (3), pp. 652–672.

Overzichtsstudie van de kosten en baten van wisselkoersregimes.

Martin Feldstein, en Charles Horioka, 1980, '[Domestic Saving and International Capital Flows](#)', Economic Journal, vol. 90, nr. 358, pp. 314–329.

Waarom leidt liberalisering van kapitaalmarkten niet tot massale investeringen? De geschatte koppeling tussen nationale besparingen en investeringen is nog honderden malen herhaald.

Philip Lane, 2008, '[EMU and financial integration](#)', IIS Discussion Paper 272.

Welke integratie heeft plaatsgevonden op kapitaalmarkten als gevolg van de invoering van de euro.

Barry Eichengreen, 2007, '[The Breakup of the Euro Area](#)', NBER Working Paper 13393.

Kosten en obstakels om de EMU te verlaten en de beperkte voordelen van deze stap.

Allen & Overy Global Law Intelligence Unit, 2011, 'The euro and currency unions', October 2011.

Een analyse over muntunies in het verleden en de wettelijke mogelijkheden om uit de EMU te stappen.

Phoebus Athanassiou, 2009, '[Withdrawal and expulsion from the EU and EMU: some reflections](#)', ECB Legal Working Paper Series No 10/ December 2009.

Dit artikel bestudeert het Verdrag van Lissabon over de (on)mogelijkheden landen uit de EU en EMU te zetten en er vrijwillig uit te stappen.

Richard Baldwin, Virginia DiNino, Lionel Fontagné, Roberto A. De Santis and Daria Taglioni, 2008, '[Study on the Impact of the Euro on Trade and Foreign Direct Investment](#)', European Economy Economic Papers 321, May 2008.

Deze auteurs bieden een overzicht van de studies naar het effect van de euro op handel en concluderen dat het euro effect maximaal 5 procent is.

Ray Barrell, Sylvia Gottschalk, Dawn Holland, Ehsan Khoman, Iana Liadze en Olga Pomerantz, 2008, '[The impact of EMU on growth and employment](#)', European Economy Economic Papers 318, April 2008.

Dit is een van de weinige artikelen die het effect van de euro op productiviteit en inkomen probeert vast te stellen. De conclusie is dat het bbp met twee procent is toegenomen in een aantal EMU landen, waaronder Nederland.

Hendrik Blenken Blijdenstein and Wim Westerman, 2008, '[Optimising a global cash management structure at Philips Electronics](#)', Journal of Corporate Treasury Management' 1(4): 317-325.

Een voorbeeld van betalingsystemen en het management daarvan bij grote bedrijven en de invloed van de euro op betalingsstromen binnen ene multinational.

Willem Buiters en Ebrahim Rahbari, 2011, '[The future of the euro area: fiscal union, break-up or blundering towards a 'you break it you own it Europe'](#)', Global Economics View 9 September 2011.

Een meeslepende analyse over de toekomst van de euro met nadruk op de grote gevolgen als de EMU ten onder gaat.

Eilidh Christie en Andrew Marshall, 2001, '[The Impact of the Introduction of the Euro on Foreign Exchange Risk Management in UK Multinational Companies](#)', European Financial Management 7(3): 419-434.

De resultaten van een enquête bij Britse bedrijven over de gevolgen van het invoeren van de euro.

José De Sousa en Julie Lochard, 2011, '[Does the Single Currency Affect Foreign Direct Investment?](#)', Scandinavian Journal of Economics 113(3), 553-578.

De auteurs van deze studie concluderen dat de euro voor een forse toename van de directe buitenlandse investeringen gezorgd heeft.

DNB, 2002, '[Wennen aan de euro](#)'.

Een verslag van de Nederlandsche Bank over het beperkte prijsopdrijvende effect van de euro.

Pierre-Olivier Gourinchas en Olivier Jeanne, 2006, '[The Elusive Gains from International Financial Integration](#)', Review of Economic Studies 73: 715-741.

Een wetenschappelijk artikel dat vaststelt dat financiële integratie het risico van investeren verkleint.

ING, 2010, EMU Break-up, '[Quantifying the Unthinkable](#)', Global Economics 7 juli 2010.

Een ING publicatie over de gevolgen van het einde van de euro.

Tullio Jappelli en Marco Pagano, 2008, '[Financial market integration under EMU](#)', European Economy Economic Papers 312, March 2008.

Een mooi overzicht van de gevolgen van de euro op de financiële markten. De auteurs combineren theorie met empirie.

Maurice Obstfeld, 1994, '[Risk-taking, Global diversification, and Growth](#)', American Economic Review 84(5): 1310-1329.

Een baanbrekend artikel dat laat zien dat de mogelijkheid van portfolio diversificatie van investeringen tot lagere risico's en meer economische groei leidt.

Ministerie van Financiën, 2011, '[Schokproof overheidsfinanciën; een risico-analyse van de Nederlandse begroting](#)'.

Drie scenario's als er zich een nieuwe grote economische recessie mocht voordoen in Nederland. De scenario's zijn doorgerekend door het CPB.

Rabobank, 2011, '[Als de euro zou vallen](#)', Themabericht 2011/19.

Een analyse van deze mogelijke val.

Rabobank, 2010, '[Breaking up the eurozone: Blessing or disaster?](#)', Rabobank, working paper series, 2010/01/oct 2010.

Ook volgens de Rabobank is het mogelijke einde van de euro geen zegen.

UBS, '[How to break up a monetary union](#)', Global Economic Perspectives 24 February 2010.

Eric van Wincoop, 1999, '[How big are potential welfare gains from international risksharing?](#)', Journal of International Economics 47, 109-135.

Dit artikel bouwt voort op de analyse van Obstfeld en presenteert een betere empirische analyse van de voordelen van een grotere risico diversificatie.

Verder lezen Hoofdstuk 4: "De financiële sector als Europees zorgenkind"

Michiel Bijlsma, Wouter Elsenburg en Gijsbert Zwart, 2011, '[Een bindend interventieraamwerk voor bancaire toezicht](#)', CPB Policy Brief 04.

Waarom toezichthouders ingrijpen uitstellen en wat daaraan te doen.

Michiel Bijlsma en Gijsbert Zwart, 2010, '[Zijn strengere kapitaaleisen kostbaar?](#)', CPB Document 215.

Waarom banken niet uit zichzelf herkapitaliseren en wat overheden hieraan kunnen doen.

Jean Pisany-Ferry en André Sapir, 2010, '[Banking crisis management in the EU: an early assessment](#)', Economic Policy, vol. 25(62), pp. 341-373.

Recepten voor het management van de bankencrisis in Europa.

Kenneth Rogoff en Carmen Reinhart, 2009, 'This time is different: Eight Centuries of Financial Folly'. Princeton-Oxford, Princeton University Press.

Een prachtig overzicht van bankencrisis door de eeuwen heen.

Raghuram Rajan en Luigi Zingales, 2003, '[Banks and markets: the changing character of European finance](#)', NBER Working Paper 9595.

De gevolgen van de euro voor de Europese financiële markten.

David G Mayes, '[Early intervention and prompt corrective action in Europe](#)'.

Analyse van mogelijkheden om prompt corrective action in Europa in te voeren.

George J. Benston and George G. Kaufman, '[FDICIA After Five Years](#)', The Journal of Economic Perspectives, Vol. 11, No. 3 (Summer, 1997), pp. 139-158.

Over Prompt Corrective Action in de VS.

Ricardo J. Caballero, Takeo Hoshi, and Anil K Kashyap, '[Zombie Lending and Depressed Restructuring in Japan](#)', American Economic Review 2008, 98:5, 1943–1977.

Over de gevolgen van het uitblijven van herstructurering van banken in Japan.

Philip R. Lane, 2008 '[EMU and Financial Integration](#)', IIS discussion paper.

De gevolgen van de euro voor de Europese financiële integratie.

Verder lezen Hoofdstuk 5: "Schuld en boete"

Barry Eichengreen en Charles Wyplosz, 1998, '[The stability pact: more than a minor nuisance?](#)', Economic Policy, vol. 13 (26), pp. 65-113.

Het Stabiliteitspact richt zijn pijlen op het verkeerde doel: met beter toezicht op banken valt meer te bereiken dan met normen voor staatsschuld.

Paul de Grauwe, 1996, '[Monetary union and convergence economics](#)', European Economic Review, vol. 40, pp. 1091-1101.

De theorie van de optimale muntunie en meteen een vroege kritiek op de convergentiecriteria van de EMU.

European Commission, 2008, '[EMU@10, successes and challenges after 10 years of Economic and Monetary Union](#)', European Economy 2.

Het wel en wee van de EMU tot de kredietcrisis.

Zalm, Gerrit, 2009, 'De romantische boekhouder', Amsterdam, Balans.

De totstandkoming van de EMU en de dood van het Stabiliteitspact beschreven door een insider.

[Robert A. Mundell](#), '[A Theory of Optimum Currency Areas](#)', The American Economic Review, Vol. 51, No. 4. (Sep., 1961), pp. 657-665.

De theorie van optimale muntunies begint bij Robert Mundell.

Jeffrey A. Frankel, Andrew K. Rose, '[The Endogeneity of the Optimum Currency Area Criteria](#)', NBER Working Paper No. 5700, Issued in August 1996.

Frankel en Rose: je wordt pas een optimale muntunie als je al een muntunie bent.

Committee for the Study of Economic and Monetary Union, April 17, 1989, '[Report on economic and monetary union in the European Community](#)' (commonly called the Delors Plan or Report).

Het Delors-rapport, wat de basis vormde voor de oprichting van de EMU.

Europese Unie, '[VERDRAG BETREFFENDE DE EUROPESE UNIE](#)', Publicatieblad Nr. C 191 van 29 juli 1992.

Verdrag van Maastricht.

Europese Unie, '[VERDRAG VAN AMSTERDAM HOUDENDE WIJZIGING VAN HET VERDRAG BETREFFENDE DE EUROPESE UNIE, DE VERDRAGEN TOT OPRICHTING VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN EN SOMMIGE BIJBEHORENDE AKTEN](#)', Publicatieblad Nr. C 340 van 10 november 1997.

Verdrag van Amsterdam.

Martin Heipertz, Amy Verdun, January 2004, '[The Dog that Would Never Bite? What We Can Learn from the Origins of the Stability and Growth Pact](#)', CGPE Working Paper 04-06.

Achtergronden bij het ontstaan van het Stabiliteits- en Groeipact.

I. Angeloni, L. Dedola, May 1999, '[FROM THE ERM TO THE EURO: NEW EVIDENCE ON ECONOMIC AND POLICY CONVERGENCE AMONG EU COUNTRIES](#)', European Central Bank, Working Paper No.4. *ECB Working Paper over convergentie voorafgaand aan de start van de EMU.*

Zalm, 2003, '[Brief van de minister van Financiën aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal](#)'.
Nederland (Zalm) verzet zich tegen uitstel voor Frankrijk, wanneer het in 2003 niet voldoet aan de vereisten van het stabiliteitspact.

Bas Jacobs, november 2011, '[Blog Politieke Economie](#)'.
Bas Jacobs verzet zich tegen het 'Schuld en boete'-verhaal.

Angela Merkel, november 2010, '[Bericht der Vorsitzenden der CDU Deutschlands](#)', Partijbijeenkomst CDU.
Kanselier Merkel keihard over haar voorganger (en Griekenland).

European Union, September 2011, '[EU Economic governance "Six Pack" - State of Play](#)', MEMO/11/647.
Meer informatie over het 'Six Pack'.

Verder lezen Hoofdstuk 6: "Waarom lost een land zijn schulden af?"

Tamim Bayoumi, Morris Goldstein en Geoffrey Woglom, 1995, '[Do Credit Markets Discipline Sovereign Borrowers?, Evidence from U.S. States](#)', Journal of Credit, money and banking, vol. 27(4), pp 1046-1059.

Laat zien dat de rente voor Amerikaanse staten toeneemt met hun staatsschuld en afneemt met grondwettelijke beperking op het financieringstekort.

Paul De Grauwe, 2011, '[Managing a Fragile Eurozone](#)', CESifo Forum, vol. 12(2), pp. 40-45.

Waarom heeft Spanje meer last van de crisis dan het VK terwijl het een lagere staatsschuld heeft?

Kris James Mitchener en Marc D. Weidenmier, 2005, '[Supersanctions and Sovereign Debt Repayment](#)', NBER Working Paper 11472.

Welke sancties hebben schuldeisers om landen te dwingen om hun schulden terug te betalen?

Ugo Panizza, Federico Sturzenegger en Jeromin Zettelmeyer, 2009, '[The Economics and Law of Sovereign Debt and Default](#)', Journal of Economic Literature, vol. 47(3), pp. 1-47.

Overzichtsstudie over staatsschuld: waarom betalen landen terug? Wanneer stoppen ze ermee?

Lorenzo Bini-Smaghi 2011, '[Sovereign risk and the Euro](#)', Speech gehouden bij de London Business School op 9 februari 2011.

ECB-directielid Lorenzo Bini-Smaghi legt uit waarom een euroland als Griekenland zijn schuld niet mag herstructureren.

Verder lezen Hoofdstuk 7: "Europa als crisismanager"

Jacques Depla en Jakob von Weizsäcker, 2010, '[The blue bond proposal](#)'.

Veelbesproken voorstel om eurobonds in te voeren in de vorm van blue bonds en red bonds.

Federico Sturzenegger en Jeromin Zettelmeyer, 2005, '[Haircuts: Estimating Investor Losses in Sovereign Debt Restructurings 1998–2005](#)'.

Empirisch onderzoek naar herstructurering van overheidsschuld in de periode 1998-2005.

Barry Eichengreen, Robert Feldman, Jeff Liebman, Jürgen von Hagen en Charles Wyplosz, 2011, '[Public Debts: Nuts, Bolts and Worries](#)'.

Een discussie over de overheidsschuld van Europa, de VS en Japan.

HM Treasury, '[Papers on the 1976 Sterling crisis and IMF loan](#)'.

Informatie over het IMF programma voor het VK.

Suzanne Kok, 2009, '[De Great Moderation in Nederland](#)', CPB Memorandum 226.

Het CPB heeft zelf ook geschreven over de 'great moderation'.

Trichet, Dragi, augustus 2011, '[un'azione pressante per ristabilire la fiducia degli investitori](#)'.

Een in het Engels vertaalde brief van Trichet en Draghi aan Berlusconi.

Reuters, September 2011, '[Scenarios: Potential market impact of a Greek default](#)'.

Reuters over de kosten van een Griekse default.

Financial Times, mei 2011, '[A \(hard\) Greek restructuring by the numbers](#)'.

De Financial Times over de inschatting van JP Morgan van de kosten van een Griekse herstructurering.

Boonstra, augustus 2011, '[Can eurobonds solve EMU's problems?](#)'.

Rabobanks chef-econoom Boonstra over eurobonds.

Verder lezen Hoofdstuk 8: "Duitsland: reus zonder richting"

Martin Hellwig, 2011, '[Quo Vadis Euroland? European Monetary Union between crisis and reform](#)', Preprints of the Max Planck Institute for Research on Collective Goods, Bonn.

Een korte analyse van de oorzaken van de crisis en een paar aanbevelingen voor een oplossing van de hand van een eminent wetenschapper.

Otmar Issing, 2011, '[The crisis of the European Monetary Union: lessons to be drawn](#)', Journal of Policy Modeling, vol. 33, pp 766-778.

De visie van een van de architecten van de EMU op de huidige crisis.

Michael D. Bordo, Agnieszka Markiewicz en Lars Jonung, 2011, '[A fiscal union for the euro: some lessons from history](#)', NBER Working Paper17380.

Een handzame beschrijving van het Duitse federale systeem en de Transferrepubliek.

Ludger Schuknecht, Philippe Moutot, Philip Rother en Jürgen Stark, 2011, '[The Stability and Growth Pact: crisis and reform](#)', ECB Occasional Paper Series, no 129.

Een visie op de crisis vanuit de ECB.

Wolfgang Proissl, 2010, '[Why Germany fell out of love with Europe](#)', Bruegel Essay and Lecture Series.

Een mooi beeld van de politieke afwegingen in Duitsland en de positie van het Constitutionele Hof.

CPB, 1997, '[Challenging Neighbours: Rethinking German and Dutch Economic Institutions](#)', Springer Verlag, Berlin - Heidelberg.

Een beschrijving op hoofdlijnen van de Duitse sociale markteconomie en verdere verwijzingen daarover staan in hoofdstuk 5.

Deutsche Bundesbank, augustus 2011, '[Monatsberichte](#)', jaargang 63, nr 8, p 66 ev.

Standpunt van de Duitse Bundesbank over het pakket van 21 juli 2011.

Hans Werner Sinn, 19 maart 2010, '[Das Griechen-Drama wird schrecklich enden](#)', Focus online.
Hans Werner Sinn heeft in diverse interviews scherp stelling genomen tegen uitbreiding van het reddingsfonds.

Hans Werner Sinn, 24 juli 2011, '[Das ist der Weg ins Verderben](#)', Frankfurter Allgemeine Sonntagszeitung, S. 27.

Hans Werner Sinn heeft in diverse interviews scherp stelling genomen tegen uitbreiding van het reddingsfonds.

Hans Werner Sinn, 25 juli 2011, '[Austritt ist das kleinere Übel](#)', Die Welt, p. 10.

Hans Werner Sinn heeft in diverse interviews scherp stelling genomen tegen uitbreiding van het reddingsfonds.

Hans Werner Sinn, 22 augustus 2011, '[Die Axt am Euro](#)', Der Spiegel, Nr. 34. p. 69.
Hans Werner Sinn heeft in diverse interviews scherp stelling genomen tegen uitbreiding van het reddingsfonds.

Bundesministerium der Finanzen, '[The federal financial equalisation system in Germany](#)'.
Informatie en data over de verdeling van de belastingopbrengsten over de Duitse deelstaten.

D. Heilmann, G. Steingart, juli 2011, '[Beatrice Weder di Mauro fordert de Schuldenschnitt](#)', Handelsblatt.
Lid van de Sachverständigenrat Beatrice Weder di Mauro pleit voor herstructurering van Griekse schulden.

Sachverständigenrat zur Begutachtung der gesamtwirtschaftlichen Entwicklung, '[Chancen für einen stabilen Aufschwung](#)', Jahresgutachten 2010/11, p99.
Weder di Mauro neemt een minderheidsstandpunt in binnen de Sachverständigenrat, wanneer ze er tegen is om als sanctie een land uit de EMU te zetten.

Bundes Verfassungs Gericht, 7 september 2011, '[Constitutional complaints lodged against aid measures for Greece and against the euro rescue package unsuccessful – No violation of the Bundestag's budget autonomy](#)', Persbericht, no. 55/2011.
Persbericht van het Constitutionele Hof over de uitspraak van 7 september 2011 over het Griekse hulppakket (Engelse versie).

Bundes Verfassungs Gericht, 30 juni 2009, '[Act Approving the Treaty of Lisbon compatible with the Basic Law; accompanying law unconstitutional to the extent that legislative bodies have not been accorder sufficient right of participation](#)'. Persbericht, no. 72/2009.
Persbericht van het Constitutionele Hof over de uitspraak van 30 juni 2009 over het verdrag van Maastricht (Engelse versie).

Verder lezen Hoofdstuk 9: "Onder druk wordt alles vloeibaar"

Richard Baldwin en Daniel Gros, 2010, '[Introduction: the Euro in crisis. What to do?](#)'.
Handzame inleiding van een E-boek van een aantal bekende Europese economen over de crisis.

Willem Buiters en Ebrahim Rahbari, 2011, '[The future of the Euro area: fiscal union, break-up or blundering: towards a 'you break it, you own it Europe'](#)', Global Economics View.
Heldere analyse van mogelijke wegen uit de huidige crisis.

Barry Eichengreen, 2011, 'European Monetary Integration with Benefit of Hindsight', Den Haag: CPB Lecture 2011.
Terugblik op de ontstaansgeschiedenis van de EMU geredeneerd vanuit de huidige crisis.

David Marsh, 2010, '[The state of economic and monetary union: "Will the Greeks kill the euro?"](#)', Amsterdam: Duisenberg Institute Lezing.
De Shakespeareaanse visie van een Britse financieel journalist op de eurocrisis.

Michael D. Bordo, Agnieszka Markiewicz en Lars Jonung, 2011, '[A fiscal union for the euro: some lessons from history](#)', NBER Working Paper 17380.
Een handzame beschrijving van het Duitse federale systeem en de Transferrepubliek.

Lees meer over dit boek op de [CPB-website](#). 'Europa in crisis' wordt uitgegeven door Uitgeverij Balans, is te bestellen via de [webwinkel](#) en vanaf 15 november 2011 verkrijgbaar in de winkel. De prijs is € 18,95.